

СЛІВІНСЬКА Карина,

здобувач вищої освіти другого курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:

ЮНІНА Марина,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права
та процесу Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

ОСОБИСТІ НЕМАЙНОВІ ПРАВА ЮРИДИЧНИХ ОСІБ

Динаміка розвитку ринкових відносин в Україні за часи незалежності об'єктивно призвела до зростання значення інституту юридичної особи у цивільних відносинах. Роль такої особи як правової категорії - це спосіб існування організацій як колективних суб'єктів права. Більшість набуває статусу суб'єкта права саме завдяки визнанню їхніх прав як юридичної особи, а їх важливість постійно зростає із ускладненням суспільних відносин. Вплив діяльності юридичних осіб на економіку держави має важливе значення у розвитку майнових прав цих осіб. Але, як наслідок, це призводить до активної реалізації їх немайнових прав. Законодавство без регулювання, помилкове тлумачення положень регламенту та наявність суперечностей у цій сфері вимагають від держави забезпечення законодавчого регулювання не лише майнових, а й немайнових прав.

У житті людина пов'язана різними суспільними відносинами з рівними і незалежними суб'єктами, такими як вона сама. Юридичні особи та фізичні особи мають не тільки всі немайнові права, а й особисті немайнові права, крім тих прав, необхідною умовою яких є природні особливості людини. [1, с. 590] Однак, якщо у ЦК України Книга друга «Особисті немайнові права фізичних осіб» присвячена правам фізичних осіб, то правам юридичних осіб присвячена лише стаття 94 «Особисті немайнові права юридичних осіб». Виходячи з цього, особисті немайнові права надаються юридичним особам, але немає чітких положень щодо їх концепції та особливостей, видів, застосування та процедур захисту.

Рівень наукової розробки цієї теми є недосконалим через недостатнє регулювання. Деякі аспекти особистих немайнових прав досліджували такі юристи, як М. Л. Нохрина, М. М. Агарков, В. С. Толстой, М. М. Малєїна, Л. О. Красавчикова, Р. О. Стефанчук, С. О. Сліпченко, О. В. Кохановська, Н. О.

Давидова, особливості характеристик особистих немайнових прав юридичних осіб вивчали Л. В. Федюк, Ж. В. Нор, Т. П. Карнаух, Н. В. Козлова. Однак ці дослідження стосуються генезису, концепцій, характеристик та систем особистих немайнових прав. Більше того, стрімкий розвиток цивільного права у сфері особистих немайнових прав іноді виходить за рамки традиційних ідей, висунутих у цьому інституті. Вітчизняні вчені зосереджувались на комерційному компоненті особистих немайнових прав, їх поширенні на інших учасників цивільних відносин, розширенні кола розуміння та забезпечення цих прав, формулюванні відповідних правових категорій та структур [2, с. 22]. Однак загальні положення щодо порядку реалізації особистих немайнових прав юридичних осіб, їх меж, системи засобів захисту та інших ігноруються.

Враховуючи, що з самого початку заснування інститут юридичної особи ґрунтується на незалежності асоціації і неможливо звести його до простої групи учасників, сфера його діяльності часто зосереджена на реалізації майнових прав. Навіть у положеннях Цивільного кодексу Української РСР увага зосереджувалася на тому, що юридичною особою є утворення з відокремленим майном, яким вона відповідає за зобов'язаннями [3]. У цьому нормативно-правовому акті як окрема категорія були виділені особисті немайнові права юридичної особи. Варто погодитись із твердженням, що об'єктивно особисті немайнові права складають складний правовий інститут, що включає норми різних галузей права [4, с. 10]. Основою цього правового інституту є Конституція України, яка спочатку встановлює права людини та громадянина, а також вказує на можливість організації в громадських установах, комерційної діяльності.

Під час розгляду сучасної концепції особистих немайнових прав привертає увагу різноманітність юридичних фактів, згаданих у її контексті. Зокрема, це категорії «особисті потреби», «особисті нематеріальні (нематеріальні) блага», «нематеріальні корисні інтереси» та «особисті немайнові права», які взаємопов'язані і колективно визначають таке сучасне цілісне сприйняття такого юридичного факту як особисті немайнові права [5, с. 197]. У свою чергу, і ЦК УРСР, і ЦК України передбачали набуття юридичними особами особистих немайнових прав. Ці права включають свободу вибору місця розташування, свободу власності, свободу договорів, свободу підприємництва, свободу вибору діяльності тощо. Це передумова свободи.

Однак, щоб визначити, що таке особисті немайнові права юридичної особи, необхідно зосередитися на тому, що таке юридична особа, і підкреслити, чим особисті немайнові права юридичних осіб відрізняються від прав фізичних осіб. Для того, щоб юридична особа вільно здійснювала свої права, потрібна хоча б мовчазна згода інших учасників цивільно-правових відносин. Тобто особисті немайнові права юридичних осіб повинні бути визнані іншими особами. Це вказує на абсолютне право юридичної

особи, що відповідає відповідному абсолютному суб'єктивному обов'язку необмеженої кількості осіб. Не слід забувати, що особисті немайнові права юридичних осіб, хоча і абсолютні, є «негативними». Їх зміст зводиться до можливості зобов'язати платників податків виконувати заборону, встановлену законом. Зміст цих прав не охоплює можливості активних дій уповноваженої чи відповідальної особи [6, с. 121]. Це забезпечує розуміння їх застосування між юридичною особою та будь-якою третьою стороною, оскільки практичність абсолютних правовідносин полягає в тому, що у разі порушення абсолютного права заходи захисту та відповідальності можуть бути застосовані до будь-якого порушника [7, с. 26].

Особисте немайнове право має визнаватися за юридичною особою як за носієм відповідного особистого немайнового блага, тобто мати юридичний стан прикріпленості нематеріального об'єкта до суб'єкта через визначення відповідного правового статусу такої особи [8, с. 104]. Скориставшись своїм правом на організацію за вільною волею, певна група людей стає незалежною особою - юридичною особою, яка за законом має ті ж права, що і ці особи, та використовує їх як рівноправний суб'єкт. Деякі права формують юридичний статус і називаються особистими, оскільки вони невіддільні від цієї юридичної особи, без них вона не вступить у цивільні відносини.

Особисті немайнові права юридичної особи виникають з моменту її створення. На відміну від юридичних осіб приватного права, юридичні особи публічного права утворюються адміністративним актом Президента України, органу державної влади, органу Автономної Республіки Крим або органу місцевого самоврядування, і можуть володіти лише такими особистими немайновими правами, що відповідають повноваженням цієї юридичної особи. Якщо говорити про право на діяльність, юридична особа може займатися будь-якими її видами, які не заборонені законом. Однак деякі види юридичних осіб мають особливу дієздатність і можуть здійснювати лише діяльність, детально описану у установчих документах. Водночас юридичні особи можуть бути обмежені у здійсненні певної діяльності, що порушує антимонопольне законодавство.

Регулювання особистих немайнових прав юридичних осіб як категорії має містити набір незалежних правил (як зазначено у Цивільному кодексі України), без посилання на права фізичних осіб. За своїми специфічними характеристиками особисті немайнові права перших чітко та обґрунтовано відрізняються від відповідних прав другого. Можна сказати, що особисті немайнові права юридичних осіб – це абсолютні суб'єктивні невід'ємні права, які мають конкретні причини їх виникнення та припинення, спрямовані на задоволення як майнових, так і немайнових інтересів, не обмежуючись виключним переліком, і можуть набувати економічного значення і які індивідуалізують суб'єкт цивільно-правових відносин як організацію.

Список використаних джерел:

1. Цивільне право України. Загальна частина : підручник / за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової, Р. А. Майданика. 4-те вид., стереотипне. К. : Юрінком Інтер, 2014. 976 с.
2. Стефанчук Р. О. До питання створення цивільного немайнового права. *Актуальні проблеми приватного права*: матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 94-й річниці з дня народження д-ра юрид. наук, проф. чл.-кор. АН УРСР В. П. Маслова (Харків, 19 лют. 2016 р.). Х. : Право, 2016. С. 20-22.
3. Цивільний кодекс Української РСР від 18.07.1963 № 1540-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1540-06>.
4. Толстой В. С. Личные неимущественные правоотношения. Изд-во АПП ППРО, Москва: 2009. 216 с.
5. Пунда О. О. Поняття особистих немайнових прав, що забезпечують природне існування людини. *Актуальні проблеми держави і права*. 2014. С. 197–204.
6. Гуменюк О. І. Класифікація особистих немайнових прав учасників цивільних правовідносин. Університетські наукові записки. 2008. С. 119-123.
7. Стефанчук М. О. Межі здійснення суб'єктивних цивільних прав : монографія. К. : КНТ, 2008. 184 с.
8. Шишка О. Р. Особисті немайнові права за ЦК України: що це? *Проблеми вдосконалення приватноправових механізмів набуття, передачі, здійснення та захисту суб'єктивних цивільних прав* : матеріали «круглого столу», присвяч. пам'яті проф. Чингізхана Нуфатовича Азімова (м. Харків, 18 грудня 2015 р.); Нац. юрид. Ун-т ім. Ярослава Мудрого. Х.: 2016. С. 103-108

СПІВАЧЕНКО Ольга,

здобувач вищої освіти другого курсу
факультету підготовки фахівців
для органів досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник:

ЮНІНА Марина,

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри цивільного права
та процесу Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ БАНКІВСЬКОЇ ТАЄМНИЦІ

Правовий інститут банківської таємниці є невід'ємною ознакою правової системи будь-якої економічно розвинутої країни. Адже «інститут банківської таємниці виступає в ролі обов'язкової державної гарантії, яка забезпечує реалізацію та захист таких конституційних прав та свобод людини і громадянина, як недоторканість та таємниця особистого життя фізичної